

BANKACILIK HUKUKU

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR, BANKACILIK
İŞLEMLERİ VE DÜZENLEYİCİ-
DENETLEYİCİ KURUMLAR

Banka Kavramı

- **Finansal sektörün öncü kuruluşlarından biri de bankalardır.**
- Banka kavramı İtalyanca “banco” kelimesinden türemiş bir kavramdır (Karapınar, 2013: 3).
- Bankalar, **işlevleri açısından tanımlanabilir** bir kavramdır.
- Buna göre; **elinde tasarruf bulunduranların tasarruflarını mevduat olarak toplayıp oluşturduğu fonları ihtiyaç duyan gerçek ya da tüzel kişilere kredi şeklinde kullandırarak finansal aracılık görevini üstlenen kuruluşlar *banka* olarak tanımlanmaktadır.**

- Aslında bankalar; **fon fazlası bulunduran** kişi ya da kuruluşlar ile **fon ihtiyacı olan** kişi ya da kuruluşlar arasında (Toprak ve Coşkun, 2012: 25) **köprü işlevini** yerine getirmektedir.

- Bankalar **ekonomik açıdan önemli işlevlere** sahip kurumlardır.
- Ekonomik amaçlara ulaşmadaki işlevleri sırasıyla;
 - para ve kredi politikalarına ayrıca
 - menkul kıymet alım satımına aracılık etmek, ihracatı desteklemek
- vb. şeklindedir.
- Görüldüğü üzere bankaların mevduat toplama ve kredi kullandırma dışında çeşitli işlevleri üstlendiği görülmektedir.

- Türk bankacılık mevzuatında banka, tanımlar başlıklı **BK md. 3'de tanımlanmıştır**.
- Kanunla getirilen tanım daha çok banka türleri ifade edilerek yapılmıştır.
- Buna göre bankanın; “*mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını*” ifade edeceğine hükmedilmiştir.

- Bu tanımda bankaların işlevlerine yer **verilmemiştir.**
- Daha çok kanunda geçen banka tanımının hangi bankaları ifade ettiği belirtilmek istenmiştir.
- **Bankaların görevleri** bir yönden işlevleri ise; takip eden **BK md. 4'te** düzenlenmiştir.

Bankacılık Tarihi, Dünyada ve Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi

- Bankacılığa benzer ilk işlemler günümüzden 5.500 yıl öncesine dayandığı, ilk olarak M.Ö. 3500’lü yıllarda Sümer, Babil ve eski Yunan medeniyetlerinde görüldüğü ifade edilmektedir (Yetiz, 2016: 108).

- M.Ö. 2000'li yıllarda **Babil'lerin** değerli eşyalarının korunması, ödünç alınması, verilmesine yönelik işlemlerin, bankalar aracılığıyla yapıldığı bilinmektedir (Başak, 2008: 21).
- M.Ö. 600'lü yıllarda **parayı ilk kullanan Lidyalılar'dır.**
- Özellikle saklama ve koruma işlevleriyle, bankacılık faaliyetlerinin bu yüzyıldan sonra gelişim gösterdiği kabul edilir.

- Bu yüzyıldan itibaren paranın ve özellikle ticaretin şekillenmesiyle bankacılık işlevlerinin önemi artmıştır.
- Kurumsal olmayan ilk banka **İtalya'nın Venedik kentinde 12'nci yy'da** (1157 yılında) kurulmuştur.
- Hatta bu yüzyılda, İtalya'da daha çok sokaklarda, seyyar bir şekilde tezgâhlar üstünde para değiş-tokuşu ile bankacılık faaliyetlerinin yürütüldüğü bilinmektedir (Duramaz, 2016: 30).

- Bankacılığın Avrupa'daki gelişimiye, 1400'lü yıllardan sonraya rastlamaktadır.
- Türk tarihinde öncelikle **Osmanlı döneminde** ilk bankacılık faaliyetleri iki Galata bankerinin kurmuş olduğu **İstanbul Bankası** (Bank-ı Dersaadet / Banque de Constantinople) ile başlamıştır (Akgüç, 2007: 7).

- 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası'nın kısa süren ticari hayatı 1852'de son bulmuştur.
- **Yabancı sermaye ile kurulan ilk banka** özelliği taşıyan ve merkezi Londra'da bulunan **Osmanlı Bankası** (Bank-ı Osman-i) 1856 tarihinden itibaren bankacılık faaliyetlerine başlamıştır.

- Daha sonra **1863 yılında Mithat Paşa** tarafından “**memleket sandıkları**” adı altında yardımlaşma sandıkları kurulmuştur.
- Bu adım **milli bankacılığın ilk adımları** olarak kabul edilmektedir.
- Bu adımı **1888 yılında Ziraat Bankası’nın** kuruluşu takip etmiştir.

- Cumhuriyet tarihinde **ilk banka** 1924 yılında **İş Bankası** adıyla kurulmuştur.
- Daha sonra bu bankayı sırasıyla;
 - 1927 yılında Emlak ve Eytam Bankası,
 - 1930 yılında T.C. Merkez Bankası,
 - 1933 yılında Sümerbank ve İller Bankası,
 - 1935 yılında Etibank,
 - 1937 yılında Denizbank, ve
 - 1938 yılında Halk Bankası takip etmiştir.

- Cumhuriyetin **ilk özel bankası** 1944 yılında kurulan **Yapı ve Kredi Bankası**'dır.
- Bu bankayı **1946 yılında kurulan Garanti Bankası** takip etmiş, sonrasında bu bankaları **Akbank (1948), Demirbank (1953), Pamukbank (1955)** ve diğerleri takip etmiştir.

- Türk bankacılık sektörünün gelişimi son 60 yılda önemli mesafeler kat etmiştir.
- Bankacılık mesleğinin gelişimi adına **1958’de Türkiye Bankalar Birliği** kurulmuştur.
- Sektörün düzenlenmesi ve denetlenmesine yönelik olarak 4389 sayılı mülga Bankacılık Kanunu ile **Haziran 1999’da Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu’nun kurulması kararlaştırılmış**, gerekli alt yapı çalışmaları ardından kurum, Ağustos 2000’de faaliyete başlamıştır.

- Benzer şekilde **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu**; mevduatların sigortalanması ve sektöre yönelik kuruluşların mali yönden kontrol altına alınması amacıyla, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurum olarak 1999 yılında kurulmuş olup, Ağustos 2000'de faaliyete geçmiştir.
- Bu gelişimleri takiben **2001 yılında Türkiye Katılım Bankaları Birliği** kurulmuştur.

Bankacılık İşlemleri

- Bankaların temel iki fonksiyonu **mevduat toplamak** ve **kredi kullanırmak** olduğuna daha önce değinilmiştir.
- Ancak bankaların, küreselleşmenin etkisiyle ekonomide pek çok işlevi üstlendiği bilinmektedir.
- Hatta literatürde bankaların varlıkları birden çok nedene dayandırılmıştır.

- Buna göre bankalar;
 - finansal aracılık yapmak,
 - likidite yaratmak,
 - kredi talep edenleri değerlendirmek ve izlemek,
 - asimetrik bilgi problemini çözmek,
 - para politikalarının etkinliğini arttırmak,
 - ekonomik istikrarı etkilemek ve
 - ödeme sistemlerinin etkinliğini arttırmak
- gibi hedeflere yönelmektedir (Yağcılar, 2011: 5-9).

- Tüm bu hedeflerin içerdiği işlemler ise; bankaların **faaliyet konuları** başlıklı **BK md. 4'te** sıralanmıştır.
- Buna göre bankalar;

- “ ...
- *Mevduat kabulü,*
- *Katılım fonu kabulü,*
- *Nakdî, gayrinakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri,*
- *Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,*
- *Çek ve diğer kambyo senetlerinin iştirası işlemleri,*
- *Saklama hizmetleri,*
- *Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,*
- *Efektif dahil kambyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,*
- *Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,*
- *Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri,*
- *Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,*
- *Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,*
- *Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,*
- *Yatırım danışmanlığı işlemleri,*
- *Portföy işletmeciliği ve yönetimi,*
- *Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,*
- *Faktöring ve forfaiting işlemleri,*
- *Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,*
- *Finansal kiralama işlemleri,*
- *Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri,*
- *Kurulca belirlenecek diğer faaliyetleri” yerine getirmektedir.*

- Görüldüğü üzere bankacılık işlevleri 21 başlık altında toplanmıştır.
- Bu faaliyetlerin yürütülmesi, bazı bankalar için sınırlandırılmıştır.
- BK md. 4/2'de katılım fonu kabulü ile finansal kiralama işlemlerinin **mevduat bankalarınca yürütülemeyeceği** düzenlenmiştir.
- Benzer şekilde **katılım bankalarının mevduat kabul edemeyeceği** diğer taraftan **yatırım ve kalkınma bankalarının hem mevduat hem de katılım fonu kabul edemeyeceği** düzenlenmiştir.

Bankaların Sınıflandırılması

- BK md. 3'de getirilen tanımla bankaların **mevduat, katılım, yatırım ve kalkınma bankalarını** ifade ettiğine daha önce değinilmişti.
- Aynı madde de **kredi kuruluşları tanımına yer verilmiş** ve **mevduat bankaları ile katılım bankalarının** birer **kredi kuruluşu** olduğu hüküm altına alınmıştır.

- Dolayısıyla Türk hukukunda **dört tür banka** kuruluşu olduğu kabul edilmiştir.
- Ayrıca, BK md. 2'de kanunun kapsamı belirlenirken, bankalar yanında **finansal holding şirketlerinin ve yurt dışındaki bankaların Türkiye'de ki şubelerinin** de banka kapsamında kabul edildiği görülmektedir.

- Literatürde bankalar ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır.
- Faaliyet türü, fon kabul şekli, tabi oldukları mevzuat, sermaye yapıları ve faaliyet gösterdikleri coğrafi bölgeler yapılan sınıflandırmalarda ele alınan kriterlerdir.

- *Faaliyet Türüne Göre Bankalar*; **uzman bankalar** ve **evrensel bankalar** olarak ikiye ayrılır.
- Bankacılık faaliyetlerinin uzmanlaşan sektöre yönelik yürütülmesi yanında bankacılık faaliyetlerinin tümünü her kesime sunan evrensel bankalar bu başlıkta sınıflandırılır (Toprak ve Coşkun, 2012: 31-36).

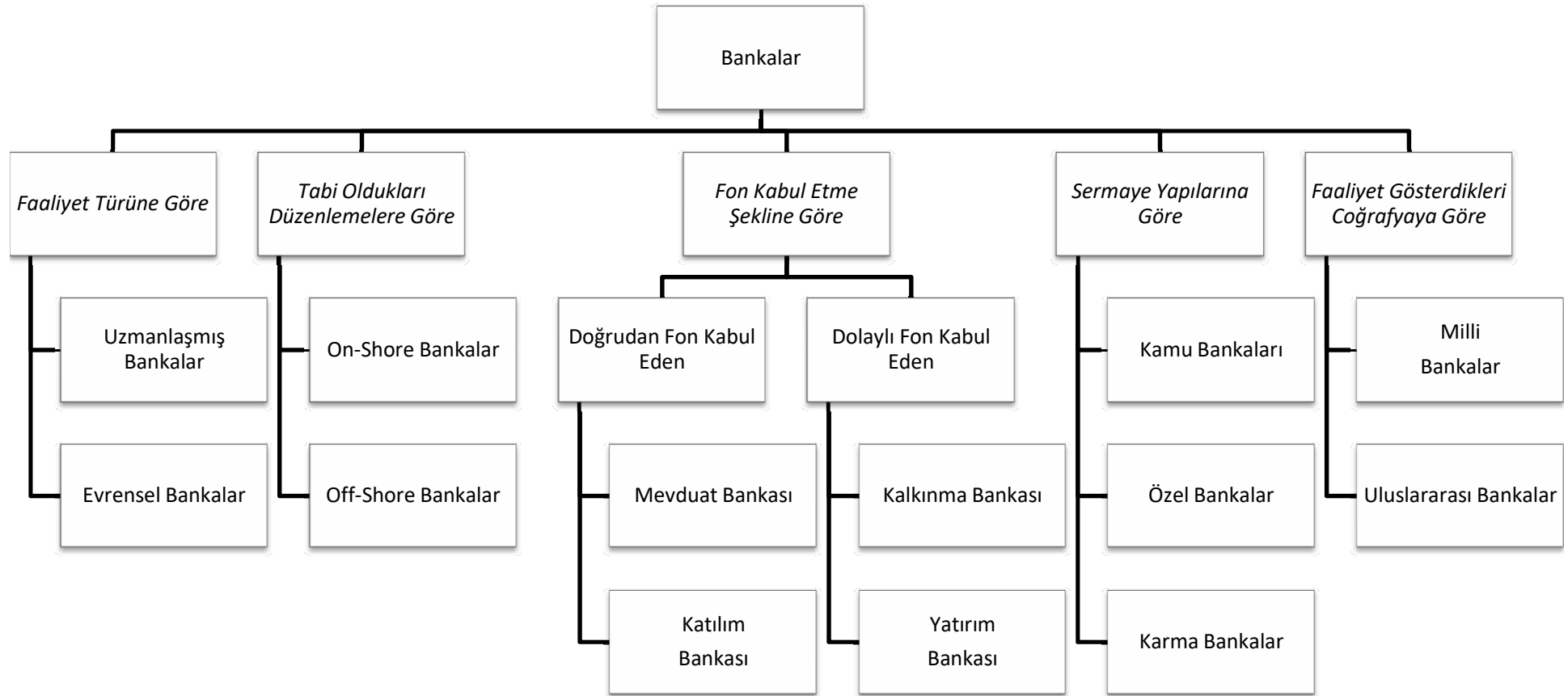
- Fon Kabul Etme Şekline Göre Bankalar; Bankaların önemli işlevlerinden biri olan fon toplama faaliyeti doğrudan ya da dolaylı olarak yerine getirilebilir.
- Bu açıdan mevduat ve katılım bankaları **doğrudan fon toplamaya** yetkili bankalardır.
- Diğer fon toplama yöntemi, borçlanma araçlarının kullanılması suretiyle bankanın fon yaratmasıdır.
- Bu yöntem dolaylı fon toplama yöntemidir.
- İller bankası, kalkınma ve yatırım bankaları **dolaylı yolla fon toplamaktadırlar** (Toprak ve Coşkun, 2012: 28-30).

- *Tabi Oldukları Düzenlemelere Göre Bankalar;* Bankacılık hizmetlerinin tabi olduğu düzenlemeler (tabi olma veya tabi olmama gibi) ile **elde edilen fonların nereden elde edildiği ve nerede kullanıldığına göre yapılan sınıflandırmadır.** Bu açıdan bankalar “**on-shore**” bankalar ve “**off shore**” bankalar şeklinde sınıflandırılır (Toprak ve Coşkun, 2012: 38-40).

- *Sermaye Yapılarına Göre Bankalar*; Bankalara ait **ödenmiş sermayenin sahipleri esas alınarak yapılan ayırmda** bankalar;
 - kamu bankaları,
 - özel bankalar ve
 - karma sermayeli bankalarşeklinde sınıflandırılır.

- *Faaliyet Gösterdikleri Coğrafik Alanlara Göre Bankalar*; faaliyetlerine devam ettikleri bölgeye göre sınıflandırılmaktadır.
- Buna göre bankalar **milli banka** ve **uluslararası banka** şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Şekil 3 Bankaların Sınıflandırılması

Tablo 1 Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bankaların Sınıflandırılması

MEVDUAT BANKALARI			
MİLLİ SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI		YABANCI SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI	
Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları
• Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. • Türkiye Halk Bankası A.Ş. • Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	•Adabank A.Ş. •Akbank T.A.Ş. •Alternatif Bank A.Ş. •Anadolubank A.Ş. •Burgan Bank A.Ş. •Şekerbank T.A.Ş. •Turkish Bank A.Ş. •Türk Ekonomi Bankası A.Ş. •Türkiye Garanti Bankası A.Ş. •Türkiye İş Bankası A.Ş. •Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	•Arap Türk Bankası A.Ş. •Bank of China Turkey A.Ş. •Citibank A.Ş. •Denizbank A.Ş. •Deutsche Bank A.Ş. •Fibabanka A.Ş. •QNB Finans Bank A.Ş. •HSBC Bank A.Ş. •İCBC Turkey Bank A.Ş. •ING Bank A.Ş. •ODEA Bank A.Ş. •Rabobank A.Ş. •Turkland Bank A.Ş.	•Bank Mellat •Habib Bank Limited •INTESA Sanpaolo S.P.A •JP Morgan Chase Bank N.A. •Société Générale (SA) •Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.
KATILIM BANKALARI			
MİLLİ SERMAYELİ KATILIM BANKALARI		YABANCI SERMAYELİ KATILIM BANKALARI	
Kamu Sermayeli Yatırım Bankaları	Özel Sermayeli Yatırım Bankaları	Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Katılım Bankaları	Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Katılım Bankaları
•Ziraat Katılım Bankası A.Ş. •Vakıf Katılım Bankası A.Ş.		•Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. •Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. •Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. •Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI			
MİLLİ SERMAYELİ KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI		YABANCI SERMAYELİ KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI	
Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	
•İller Bankası A.Ş. •Türk Eximbank (Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.) •Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	•Aktif Yatırım Bankası A.Ş. •Diler Yatırım Bankası A.Ş. •GSD Yatırım Bankası A.Ş. •İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. •Nurol Aktif Yatırım Bankası A.Ş •Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	•Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş. •Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş. •PASHA Yatırım Bankası A.Ş. •Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	
DİĞER BANKALAR			
MİLLİ SERMAYELİ		YABANCI SERMAYELİ	
•Birleşik Fon Bankası A.Ş.			

Fon Kabul Etme Şekline Göre Bankalar

Mevduat Bankası

- **Mevduat**; yatırım anlamında kullanılmakla beraber, *belirli bir süre sonunda ya da arzu edildiğinde çekilmek üzere banka ve benzeri kuruluşlara faiz karşılığında yatırılan TL ya da döviz cinsinden para* şeklinde tanımlanabilir.

- Hesap türleri açısından mevduatın;
 - resmi,
 - ticari,
 - tasarruf ve
 - banka mevduatı ile
 - diğer kuruluşlara ait mevduatgibi türleri bulunmaktadır.
- Bu tanımdan mevduat toplayan bankaların mevduat bankası kabul edilmesi sonucuna varılır.

- Hukuki bir tanım yapmak gerekirse; **mevduat bankası** “... *kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini...*” (BK, md. 3) ifade etmektedir.

- Tanımdan da görüleceği üzere **mevduat bankalarına temelde iki görev yüklenmiştir.**
- Bunlar; **mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmaktır.**
- Bununla birlikte banka mevduat toplarken ya da kredi kullanırken **faizli işlem yapabilmektedir.**
- Özellikle vadeli mevduat kabulünde ve kredi kullandırma işlemlerinde **faiz beklentisi ön plandadır.**

- Bankaların mevduat kabulüne ilişkin düzenlemeler, BK md. 60'da yer almaktadır.
- Maddeye göre; **mevduat toplama yetkisi** münhasıran **bankalara** aittir.
- Burada bir istisnai hükümle yasa koyucu **kredi kuruluşları ile özel kanunlarla yetkilendirilmiş olanların** da mevduat kabul etmesine izin vermiştir.

- Bankalar ve mevduat kabulüne yetkili olanlar dışında hiç bir gerçek ya da tüzel kişinin mevduat toplamak gibi mevduat kabulü ifadesini ortaya koyan eylem ve fillerde bulunması yasaklanmıştır (BK, md. 60/1 ve 2).
- BK md. 60'ın devam eden fıkralarında bu sınırlamaya ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

- Mevduat toplama hak ve yetkisine sahip olmayan kişi veya kuruluşlarca mevduat toplanması halinde, ilgili kişiye **15.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar idari para cezası** uygulanacaktır (BK, md. 146/1-n).

- Elbette ticari maksatla mevduat kabul eden bankanın **yarattığı fonları**, fon ihtiyacı olanlara transfer etmeleri ekonomiye önemli bir katkı sağlamaktadır.
- Buradan **bankalarca kullandırılan kredilere** ulaşılır ki; bankaların ticari özelliği burada da belirginleşmektedir.

- Diğer bir deyişle bankacılık faaliyetlerinde ön planda olan başka bir kavram daha vardır, onun da faiz olduğu kabul edilir.
- **Banka;** kabul ettiği **mevduatlar karşılığında** belirli miktarlarda **faiz öderken**, yarattıkları fonları fon ihtiyacı olanlara transfer ederken; yani bu tutarlarının **kredi olarak kullandırılması** karşılığında kredi kullananlardan **faiz talep etmektedir.**

Katılım Bankası

- Hukuki anlamda katılım bankası “...*özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri...*” şeklinde tanımlanır (BK, md. 3).

- Bu tanımdan **katılma fonu** kavramına ulaşılır.
- Katılma fonu; *“...katılım bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait özel cari hesap ve katılma hesaplarında yer alan paraları...”* ifade etmektedir.
- Katılım fonları da mevduat türlerinde olduğu gibi sahiplerine göre beş türe ayrılmaktadır.

- **Katılma fonunun kapsamını iki hesap türü oluşturmaktadır.**
- **Bunlar; özel cari hesap ve katılma hesabıdır.**
- **Katılma bankaları mevduat bankaları gibi faiz karşılığında işlem yapmamaktadır.**
- **Bu bankaların en önemli özelliği buradan doğmakta olup, hesap türüne göre kâra ya da zarara katılma fikri ön plandadır.**

Finansal Kuruluşlar ve Finansal Holding Şirketi

- BK md. 3'de banka ve türlerinin tanımı verildikten sonra, banka benzeri finansal kuruluşlar da tanımlanmıştır.

- Buna göre; **finansal kuruluş** deyimi, “...*kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak...*” ya da BK’de “...*yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketlerini...*” ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

- Bu tanımda ifade edilen **finansal holding şirketi**; “...*bağlı şirketlerinin tümü ya da çoğunluğu kredi kuruluşu veya finansal kuruluş olan...*” şirketler topluluğu olduğu kabul edilir.
- **Finansal kuruluşlar** ekonomik açıdan önem taşıyan kuruluşlardır.
- Ekonomik açıdan bu kuruluşlar finansal sisteme dâhildirler ve etkinlik ve verimlilik sağlarlar; bu da **büyümeyi olumlu yönde etkiler** (Tanrıverdi, 2010: 7) .

Kalkınma ve Yatırım Bankası

- Kalkınma ve yatırım bankaları “...mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri...” olarak tanımlanır (BK, md. 3).

- Tanımdan da anlaşılacağı üzere bu bankalar **mevduat ya da katılım fonu kabul etmezler.**
- Kalkınma bankalarının **ortaya çıkış sebebi**; az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde **ülke kalkınmasının geliştirilmesi** amacıyla bazı sektörlerin desteklenmek istenmesidir.

- Yatırım bankaları; *kalkınma bankacılığı dışında, sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu ülkelerde kullanılmayan fonlara sahip yatırımcılara aracılık ve danışmanlık yapan, doğrudan kredi vermeksizin işletmelerin kısa ve orta vadedeki fon ihtiyacını karşılayan bankalardır.*
- Yatırım bankalarının faaliyetleri;
 - fon sağlama,
 - yüklenimcilik,
 - konsorsiyum ve
 - danışmalık hizmeti

gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

- Dolayısıyla kalkınma ve yatırım bankalarının **fonksiyonları ve/ve de varlık nedenleri farklıdır.**
- Kalkınma bankaları ile yatırım bankaları arasındaki farklar aşağıda **Tablo 2'**de verilmiştir.

Tablo 2 Kalkınma ve Yatırım Bankası Arasındaki Farklar

	Kalkınma Bankası	Yatırım Bankası
Faaliyet Yerleri	Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler.	Sermeye piyasalarının gelişmiş olduğu ülkeler.
Karlılık	İkinci plandadır.	Ön Plandadır
Kredi Kullandırma	Orta ve uzun vadeli kredi kullandırır.	Kredi kullandırmaz, sermaye piyasasından kaynak bulmalarına yardımcı olur.
İşlevleri	Ekonomi ve teknolojiye yönelir.	İşletme ağırlıklıdır.
Banka kaynakları	Daha çok bankaların öz sermayeleri, yönetimi kendilerine bırakılan fonlar ve alınan iç ve dış krediler oluşur.	Sermaye piyasasından sağlanır.
Fon Aktarımı	Planlı ve güdümlü bir piyasa mekanizmasında gerçekleştirilir.	Serbest piyasa şartları içinde gerçekleştirilir.

Bankacılıkta Şube Kavramı

- Kurum ve kuruluşlar esas olarak **ana sözleşmelerinde gösterilen yerde faaliyet göstermek** maksadıyla kurulurlar.
- Ancak **gelişen ekonomi ve teknoloji** yanında **yeni pazar arayışları** kurum ya da kuruluşları (müşteri odaklı olmak üzere) **müşteriye yakın yerlerde hizmet ifa etmeye itmektedir.**

- Bu noktada **işletme merkezi** ve **şube** kavramlarının doğru söylenebilir.
- Esasen işletme merkezi ve şube kavramları ile ilgili düzenlemeler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda (**TTK'de**) yer almasına karşın, bunlara bir **tanım getirilmemiştir**.

- İşletme merkezi ana sözleşmede belirlenen ve ticaret siciline kaydedilen ve işletmenin faaliyetlerinin yürütüldüğü yerdir.
- İşletme merkezi “**ana merkez**” ya da “**kanuni merkez**” şeklinde de telaffuz edilmektedir.
- Ancak faaliyetler her daim ana merkezde yürütülmemekte, ana merkeze bağlı **şubelerde de ticari faaliyetlere izin verilmektedir.**

- Merkezle birlikte aynı yer ya da farklı yerlerde kurulabilen şubelerin ticaret siciline kaydedilme zorunluluğu bulunmakla (TTK, md. 40/3) birlikte, Ticaret Sicil Yönetmeliği md. 118/1'de; *“...bir ticari işletmeye bağlı olup ister merkezinin bulunduğu sicil çevresi içerisinde isterse başka bir sicil çevresi içinde olsun, bağımsız sermayesi veya muhasebesi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kendi başına sınıai veya ticari faaliyetin yürütüldüğü yerler ve satış mağazaları...”* şeklinde tanımlanmıştır.

- Her şube, ana merkezinin **ticaret unvanını**, şube olduğunu belirtmek suretiyle kullanmak zorundadır (TTK, md. 40/1) .
- Bu unvana **şube ile ilgili eklerin yapılmasına izin verilir** (TTK, md. 40/1).
- Merkezi yabancı ülkede bulunan bir işletmenin/bankanın Türkiye'deki şubesinin ticaret unvanında, **merkezin ve şubenin bulunduğu yerlerin ayrıca işletmenin şube şeklinde faaliyet gösterdiğinin** belirtilmesi gerekir (TTK, md. 40/3).

- TTK mevzuatında yer alan bu düzenlemelere karşı 5411 sayılı BK'de şube daha farklı bir şekilde tanımlanmıştır.
- Buna göre; şube *“...elektronik işlem cihazlarından ibaret birimler hariç olmak üzere, bankaların bağımlı bir parçasını oluşturan ve bu kuruluşların faaliyetlerinin tamamını veya bir kısmını kendi başına yapan, sabit ya da seyyar bürolar gibi her türlü...”* işyeri olarak kabul edilmektedir (BK, md. 3).

- TTK düzenlemelerinden yol çıkarak **şubenin idari açıdan merkeze bağlı olduğu, dış ilişkilerde bağımsız, merkezden ayrı yönetilen ancak yürüttüğü her türlü faaliyetten ötürü sorumluluğun merkeze ait olduğu bir işletme** olduğu kabul edilebilir.

- Banka şubeleri, banka merkezinin yetki sahibi olduğu tüm faaliyet alanlarında faaliyet gösterebilir.
- Ayrıca BK'de yer alan şube tanımına dönüldüğünde, şubelerin sabit ya da seyyar olmaları ya da geçici bir süreliğine kurulmuş olmalarının niteliklerine bir etkisi yoktur.

- Ancak elektronik işlem cihazlarından sağlanan bankacılık hizmetlerinin şubelerden sağlandığına yönelik bir düşünce BK'de yer alan tanıma ters düşmektedir.
- Yani “**İnternet Şubesi**” ya da “**Mobil Şube**” gibi kavramlar **gerçek anlamda bir şubeyi karşılamamaktadır.**

- **Yurt dışında kurulu bankalar Türkiye’de şube açabilirler.**
- Yurt dışında kurulu bir bankanın Türkiye'de açtığı **şube, tek ise o şube merkez şube olarak** kabul edilecektir (BK, md. 3).
- Yurt dışında kurulu banka Türkiye’de birden fazla şubeye sahip ise; **BDDK’ye bildirilen ve BDDKur’dan alınan onayla belirlenen şube, merkez şube olarak kabul edilmektedir** (BK, md. 3).

Mevduat ve Katılım Fonu Kabulü

Mevduat Kavramı ve Türleri

- **Mevduat**, banka hesaplarında; *“...kişilerin ellerinde bulunan paralar ile döviz ve altın gibi diğer birikim ve satın alma gücü veren araçların belirli ya da belirsiz bir süre için bir getiri karşılığında ya da sadece saklamak amacıyla...”* tutulan paralardır (Eriş, 2013: 2).

- **Hukuki anlamda ise mevduat** *“...yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen...”* para olarak tanımlanmaktadır (BK, md. 3).

- Hesap türleri açısından mevduatın;
 - resmi,
 - ticari,
 - tasarruf ve
 - banka mevduatı ile
 - diğer kuruluşlara ait mevduatgibi türleri bulunmaktadır.
- Bu türlere ilişkin açıklamalara, Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ’de (**Mevduat ve Katılım Fonları Hakkında Tebliğ** - MKFHT) yer verilmiştir.

- Bu türlere kısaca değinilirse;
- Tasarruf Mevduatı Hesabı: “*Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat...*” hesaplarını ifade eder (BK, md. 3; MKFHT, md. 6/1).

- Ticari Mevduat Hesabı: “...Gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara ait müesseselere, bağlı ortaklıklara, iştiraklere ve müesseselerin ve bağlı ortaklıkların işletmelerine, yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, kooperatiflere, sigorta şirketlerine, emeklilik şirketlerine ve banka dışı diğer mali kesime ait...” hesapları ifade eder (MKFHT, md. 9/1).

- Resmi Mevduat Hesabı: “...*Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine, özel bütçeli idarelere, düzenleyici ve denetleyici kurumlara, sosyal güvenlik kurumlarına, yerel yönetimlere, mahkemelere, savcılıklara, icra ve iflas dairelerine ve tereke hâkimliklerine ait...*” hesapları ifade eder (MKFHT, md. 8/1).

- Banka Mevduat Hesabı: “...*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve bankalar ile özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara ait...*” hesapları ifade eder (MKFHT, md. 10/1).

- Diğer Kuruluşlara Ait Mevduat Hesabı:
“Vakıflara, derneklere, birliklere, sendikalara, tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına, elçilik ve konsolosluklara, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine, fonlara, apartman yönetimine, noter teminat ve emanetine ait hesaplar ile mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hâkimlikleri nezdindeki paralara ilişkin hesaplar ve mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralara ilişkin...” hesapları ifade eder (MKFHT, md. 11/1).

- **Vadeleri açısından mevduat hesapları** ise
 - vadeli mevduat,
 - vadesiz mevduat,
 - ihbarlı ve
 - birikimli
- olmak üzere **dört türü** bulunmaktadır.

- Mezkûr tebliğde verilen tanımlara göre;
- **Vadesiz mevduat**, *bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları ancak yılsonunda veya hesabın kapatılması anında tespit edilen mevduattır* (MKFHT, md. 3/1-a).

- **İhbarlı mevduat**, *çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilecek mevduattır* (MKFHT, md. 3/1-b).

- **Vadeli mevduat,**

- 1 aya kadar vadeli (1 ay dâhil),
- 3 aya kadar vadeli (3 ay dâhil),
- 6 aya kadar vadeli (6 ay dâhil),
- 1 yıla kadar vadeli ve
- 1 yıl ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli)

olarak açılacak mevduattır (MKFHT, md. 3/1-c).

- **Birikimli mevduat**, *asgari 3 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkân veren mevduattır* (MKFHT, md. 3/1-ç).

Katılım Fonu Kavramı ve Türleri

- Katılım fonu; ***katılım bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait özel cari hesap ve katılma hesaplarında*** yer alan paraları ifade ettiği daha önce ifade edilmişti.

- Hesap türleri ya da hesaba sahip olan kişi ya da kuruluşlar açısından tıpkı mevduat hesapları gibi;
 - resmi katılma fonu,
 - ticari katılma fonu,
 - tasarruf katılma fonu ve
 - bankalararası katılma fonu ile
 - diğer kuruluşlara ait katılma fonugibi türleri bulunmaktadır (MKFHT, md.5/2).

- **Vadeleri açısından** ise katılım fonları, hukuki tanımında da belirtildiği üzere, **özel cari hesap** ve **katılma hesapları** ile MKFHT’de düzenlenen **birikimli katılma hesaplarından** ibarettir.

- **Özel cari hesap;** *talep edildiğinde kısmen veya tamamen, istenilen an geri çekilebilme özelliğine sahip ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen vadesiz fonların oluşturduğu hesaplardır* (BK, md. 3; MKFHT, md.4/1-a).

- **Katılma hesabı** ise; “...fonların katılım bankalarınca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu...” hesaplar şeklinde tanımlanmıştır (BK, md. 3).

- Tanımdan da anlaşılacağı üzere bu tür fonların **bir kaç temel özelliği bulunmaktadır.**
- Mevduatlar gibi istenildiğinde **kısmen ya da tamamen geri alınabilen** katılım fonları için; banka, herhangi bir getiri garantisi vermemektedir.
- Dolayısıyla anaparanın aynen geri iadesi her zaman mümkün olmayabilir.

- **Vadeli** mevduat hesaplarına benzemekle birlikte, katılma hesapları;
 - 1 ay vadeli,
 - 3 aya kadar vadeli (3 ay dâhil),
 - 6 aya kadar vadeli (6 ay dâhil),
 - 1 yıla kadar vadeli ve
 - 1 yıl ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık kâr payı ödemeli)olarak açılabilir (MKFHT, md.4/1-b).

- **Birikimli katılma hesabı** ise; *asgari 3 yıl vade ile açılan bunun yanında sözleşme ile belirlenmek suretiyle aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkânı veren bir tür katılma hesabı*dır (MKFHT, md.4/1-c).

Mevduatın ve Katılım Fonunun Bankadan Çekilmesi

- Mevduat ve katılım bankaları kabul ettikleri **mevduatları ya da katılım fonlarını**, geri çekmek isteyen hesap sahiplerine **iade etmek zorundadırlar**.
- Bankalar, hesap sahiplerinin **bu haklarını** hiçbir surette **sınırlandırmazlar** (BK, md. 61/1).
- Ancak bu düzenlemenin çeşitli istisnaları bulunmaktadır.

- İlk olarak bankaların müşterileri ile **akdettikleri vade ve ihbar sözleşmeleri** doğrultusunda, banka; mevduat ya da katılım fonunun **vade sonuna kadar ya da ihbar süresi boyunca** bankada saklı kalmasını sağlayabilir (BK, md. 61/1).
- Bu hak tamamıyla sözleşmeye göre belirlenebilir.
- Bazı hallerde vadeli mevduat hesabında bulunan mevduatın, vade bozma ve **bankanın taahhüt ettiği getirilerden vazgeçme karşılığında** geri çekilmesi mümkündür.
- Benzer şekilde bu husus vade konulan katılma hesapları içinde geçerlidir.

- **İkinci istisnai husus, rehin ve hapis hakkından doğmaktadır.**
- Bu noktada, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun (TMK'nin) **miras, rehin ve hapis hakkına ilişkin düzenlemeleri** saklı kalacaktır (BK, md. 61/1).
- Yine benzer şekilde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK'nin) **devir, temlik ve takasa dair düzenlemeleri** ile 2004 sayılı İcra İflas Kanunun (İİK'nin) **takibe ilişkin hükümleri** yanında diğer kanunların emredici hükümleri saklıdır (BK, md. 61/1).

- Mevduat ve katılım fonunun bankadan çekilmesine ilişkin BK düzenlemelerine karşı, mevduat ve katılım fonunu ilgili kişiye geri iade etmeyen bankaya, **5.000 TL'den 10.000 TL'ye kadar idari para cezası** uygulanır (BK, md. 146/1-o).

Mevduat ve Katılım Fonunda Zamanaşımı

- Banka hesaplarında bulunan mevduat ve katılım fonları sahipleri tarafından ilgili bankadan aranmadığı hallerde, mevduat ve katılım fonları zamanaşımına uğrar (BK, md. 62/1).
- Zamanaşımı süresi **10 yıldır** (BK, md. 62/1).
- Zamanaşımı süresi *hesap sahibinin en son talebi, işlemi ya da herhangi bir yazılı talimatından itibaren işlemeye başlar* (BK, md. 62/1).

- Örneğin, en son işlem tarihi **15 Temmuz 2017** ise, hesapta bulunan mevduat **15 Temmuz 2027** günü akşamı zamanaşımına uğramış olur.
- 10 yıllık zamanaşımı süresinin sonunda, zamanaşımına uğrayan mevduat ya da katılım fonları yanında bankaya bırakılan emanet ve alacaklar; bankanın hak sahiplerine ulaşamaması halinde **TMSF'ye aktarılır** (BK, md. 62/1).

- Zamanaşımına uğrayacak mevduat ve katılma hesaplarıyla ilgili detaylı düzenlemelere, BDDK tarafından çıkarılan Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte (**Zamanaşımına İlişkin Yönetmelik - ZİY**) değinilmiştir.

- ZİY md. 8/1’de zamanaşımına uğrayacak olan değerlerin sadece **mevduat ve katılım fonu** olmadığı bunların yanında, **banka emanetinde bulunan** “...*hisse senedi ve tahviller, yatırım fonu katılma belgeleri, çek karnesi teslim edilmemiş dahi olsa çek karnesi verdikleri müşterileri adına açılan mevduat hesaplarında bulunan tutarlar, havale bedelleri...*”, ile alacaklar ve bunlara “...*zamanaşımı süresi sonuna kadar işleyecek faizleri ile katılma hesabına ilişkin kâr...*” paylarının da dâhil olduğu düzenlenmiştir.

- Bir takvim yılında zamanaşımına uğrayacak **mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile tutarı 250 TL üzerindeki** her türlü mevduat için **bankalar**; hak sahiplerini, haklarının zamanaşımına uğrayacağı, bankaya başvurmaları gerektiği, başvuruda bulunmadıkları takdirde haklarının TMSF'ye devredileceği konusunda **iadeli taahhütlü mektupla uyarmak** zorundadır (ZİY, md. 8/2).
- İzleyen takvim yılının Ocak Ayı sonuna kadar.

- Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile tutarı **250 TL** (İki Yüz Elli Türk Lirası)'nın altındaki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar **takvim yılını takip eden Şubat ayının** başından itibaren **banka internet sitesinde liste halinde 4 ay süreyle** ilan edilir (ZİY, md. 8/2).

- **Banka**; zamanaşımı listelerini internet sitesinde ilan ettiğini, **Şubat ayının 15'inci gününe kadar**, “...ülke genelinde yayım yapan ve ilan talebi tarihinde...” Basın İlan Kurumu’nca (BİK’ce) “...belirlenen **tirajı en yüksek ilk beş gazeteden ikisinde**, BİK aracılığıyla **2 gün süreyle ilan eder** (ZİY, md. 8/2).

- İlan edilen **zamanaşımı listeleri** aynı zamanda **TBB, TKBB ve TMSF'ye** gönderilir.
- TBB ile TKBB ve TMSF bu listeleri, **kendi internet sitelerinde yayınlar.**
- TBB ile TKBB ve TMSF bu listeleri, konsolide edilmiş bir şekilde **Mayıs ayının sonuna kadar sayfalarında ilan ederler** (ZİY, md. 8/2).

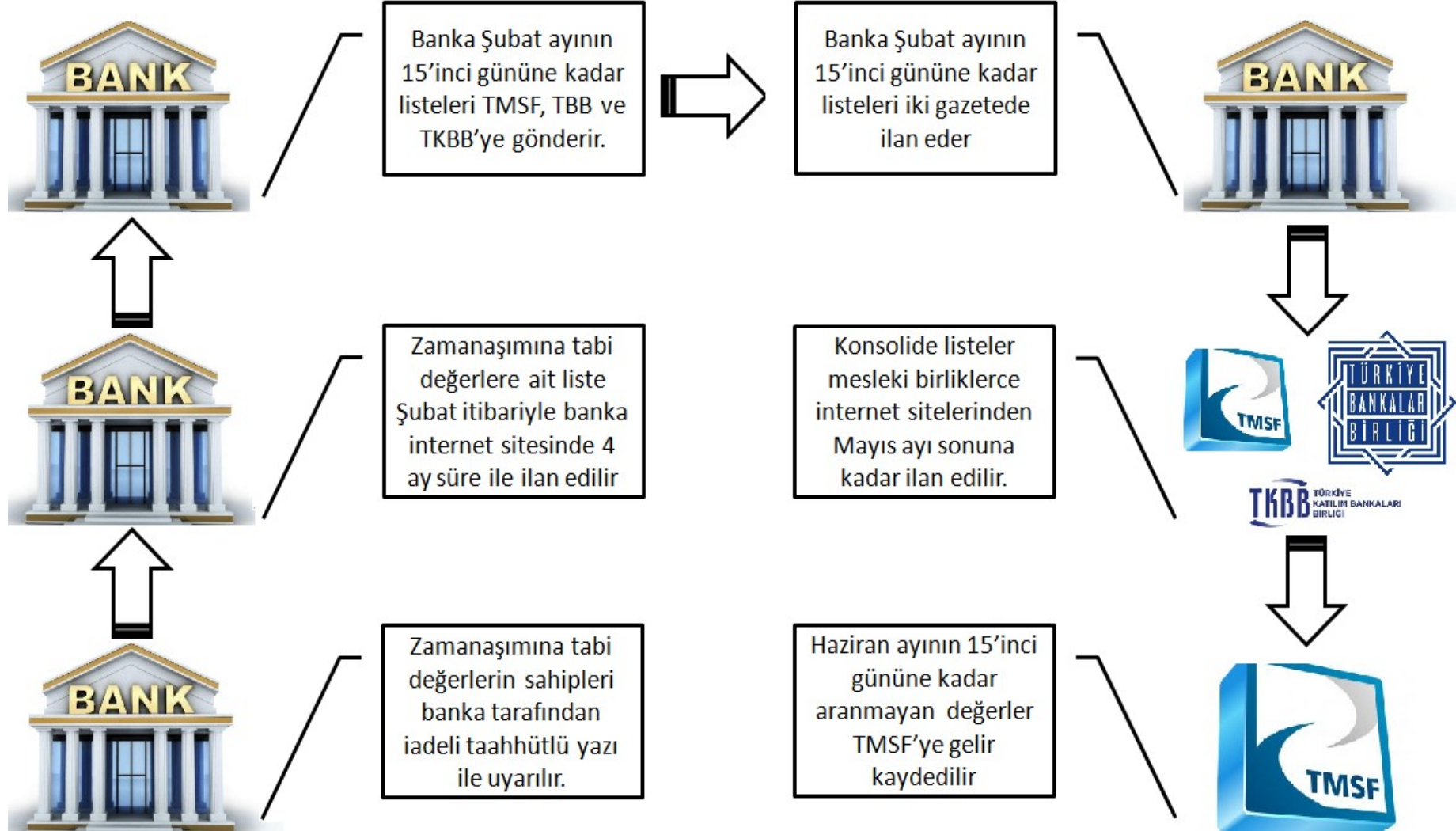
- Zamanaşımı listeleri ile ilan edilen **değerlerin** sahipleri ya da onların mirasçıları tarafından, **Haziran ayının 15'inci gününe kadar aranmaması halinde**, faiz veya kâr payları ile birlikte **Haziran ayı sonuna kadar** TMSF'nin TCMB'deki veya TMSFKur'ca belirlenecek bankalarda yer alan **hesaplarına devredilir** (ZİY, md. 8/3).

- Zamanaşımına uğramış hakları devretmekle yükümlü olan bankalar, devir işlemine ilişkin olarak;
 - Hak sahiplerinin kimlik bilgileri,
 - Adresleri,
 - Haklarının faiz ve kâr payları ile birlikte ulaştıkları tutarlarıgöstermek suretiyle düzenlenecek listeyi, **devir tarihinden itibaren bir hafta içerisinde** TMSF'ye bildirmekle yükümlüdür (ZİY, md. 8/3).
- Zamanaşımına uğrayan haklar devir tarihi itibariyle TMSF tarafından gelir kaydedilir (ZİY, md. 8/4).

- Diğer taraftan ZİY’de **kiralık kasalardaki kıymetler** ile **üzerinde bloke bulunan hesaplar** yanında **ergin olmayanlar adına ve yalnızca bunlara ödeme yapılmak kaydıyla açtırılan hesaplar**da **zamanaşımı süresinin başlaması ve durmasına yönelik istisnai düzenlemelere** yer verilmiştir.

- Mezkûr yönetmelik md. 9'a göre zamanaşımı sürecinin başlangıcı;
- Kiralık kasalardaki kıymetler için kasa kira bedelinin en son tahsil edildiği ya da kasanın en son açıldığı (ZİY, md. 9/1),
- Ergin olmayanlar adına ve yalnızca bunlara ödeme yapılmak kaydıyla açtırılan hesaplarda, kişinin ergin olduğu tarihte işlemeye başlar (ZİY, md. 9/1).

Şekil 4 Mevduat ve Katılım Fonunda Zamanaşımı Süreci

- Buna karşın, **hesabın üzerine bloke konulması halinde** zamanaşımı süresi bloke konulduğu tarihte **durur ve işlemez.**
- Burada zamanaşımının **kesilmesi söz konusu değildir.**
- Süre, hesaptaki blokenin kaldırıldığı tarihten itibaren yeniden işlemeye devam eder.
- Yani durma tarihi öncesinde işleyen zamanaşımı süresi geçerlidir.
- Süre kaldığı yerden devam etmekle birlikte, hesabın zamanaşımına uğraması için kalan süre 10 yıllık zamanaşımı süresine ulaşması gerekir (ZİY, md. 9/2).

- O halde **zamanaşımını kesen olaylarında** burada ifade edilmesi gerekir.
- Hesapla ilgili herhangi **bir talep, işlem yahut yazılı talimat** zamanaşımı sürelerini keser.
- Kesilen zamanaşımı (hesaba ilişkin bir talep, işlem yahut yazılı talimat) yani süreyi kesen işlem tarihinden itibaren tekrar yeniden (birinci günden itibaren) işlemeye başlar.

- Konuya ilişkin bir kaç örnek verilmesi, konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

- **Örnek_1:** 62 yaşında memur emeklisi olan kimsesiz “A” kişisi, vadesiz mevduat hesabından 14.09.2014 tarihinde elektrik faturası ödemiş ve iki ay sonra ciddi bir travma geçirmiş ve akli dengesini yitirmiştir.
- 1- “A” kişinin vadesiz mevduat hesabındaki para ne zaman zamanaşımına uğrar?
- 2- “A” kişinin vadesiz mevduatı ilan edilecek sınırın üstünde olduğu takdirde ne zaman TMSF'ye gelir kaydedilir?
- 3- “A” kişinin vadesiz mevduatı 1 yıl vadeli olarak 14.09.2014 tarihinde bankaya yatırılıysaydı, zamanaşımı süresi nasıl değişecektir?

- **Çözüm_1:** Zamanaşımı süresi hesap sahibinin en son talebi, işlemi ya da herhangi bir yazılı talimatından itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu örnekte verilen en son işlem tarihi 14.09.2014'tür. Dolayısıyla 10 yıllık zamanaşımı süresi, 14.09.2024 tarihinde dolacaktır. 14.09.2024 tarihinde hesabın zamanaşımına uğramasından dolayı yetkili kuruluşlar, zaman aşımı sürecini takip eden takvim yılı olan 2025 yılının Şubat ayından itibaren başlatacaklardır. Tüm sürecin sonunda hesap sahipleri yahut kanuni mirasçılar tarafından başvuru yapılmadığı takdirde, hesaptaki değerler 2025 yılı Haziran ayının 15'inde TMSF'ye gelir kaydedilecek ve Haziran ayının sonuna kadar TMSF hesaplarına aktarılacaktır. "A" kişisi akli dengesini yitirmeden önce vadesiz hesabındaki miktarı 1 yıl vadeye yatırmış ise, zamanaşımı süresi vade sonunda itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu takdirde zaman aşımı süresi 14.09.2025 tarihinde dolacaktır. Bu takdirde, hesap sahiplerinin tüm ilanlara rağmen başvurmadığı düşünülürse, hesaptaki değerler 2026 yılı Haziran ayı 15'inde TMSF'ye gelir kaydedilecek ve Haziran ayının sonuna kadar TMSF hesaplarına aktarılacaktır.

- **Örnek_2:** 16.03.2015 tarihinde doğan “B”nin dedesi, “B” doğduğunda onun adına ve yalnız ona ödeme yapılması şartıyla, bir bankada vadeli mevduat hesabı açmış ve bu hesaba belirli bir miktar para yatırmış, ancak bunu hiç kimseye söylememiştir. Sürpriz yapmak isteyen dede 1 yıl sonra 16.03.2016’da vefat etmiştir. Bu durumda zamanaşımı ne zaman başlar ne zaman zona erer?
- Yahut “B”nin dedesi banka ile bir sözleşme yaparak, torunu 18 yaşına gelene kadar hesabın 1 yıllık vadelerle değerlendirilmesi ve ödemenin 18 yaşından sonra yapılmasını karlaştırmış olsaydı, zamanaşımı süresi ne şekilde etkilenecektir? (“B” adına açılmış vadeli mevduatın hesabının vadesi her yıl 31 Mayıs tarihinde dolmaktadır. O takdirde “B” adına açılmış vadeli mevduat hesabı ne zaman zamanaşımına uğrar ve hesap sahibine yahut velisine ulaşamadığı takdirde mevduat hangi tarihte TMSF’ye gelir kaydedilir?)

- **Çözüm_2:** Ergin olmayanların adına açılan hesaplarda zamanaşımına ilişkin istisnai düzenleme gereği; ergin olmayanlar adına ve yalnızca bunlara ödeme yapılmak kaydıyla açtırılan hesaplarda zamanaşımı, kişinin ergin olduğu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. O halde “B” kişisine ait hesap, 18 yaşına bastığı 16.03.2033 tarihinden itibaren işlemeye başlayan zamanaşımı süresinin 16.03.2043 tarihinde dolmasıyla zamanaşımına uğrar.
- 16.03.2015 tarihinde doğan “B” 16.03.2033 tarihinde ergin olacağı için banka ödemeyi bu tarihte gerçekleştirmesi gerekecektir. Ancak vadenin 31 Mayıs’ta dolduğu göz ardı edilmeden, zamanaşımı süresinin 31.05.2033 tarihinden itibaren başlayacağı ve 31.05.2043 tarihinde dolacağı hesaplanmalıdır. Başvuru olmadığı takdirde, 2043 takvim yılını takip eden 2044 yılının Haziran ayı 15’inde hesaptaki değerler TMSF adına gelir kaydedilmesi ve Haziran ayının sonuna kadar transfer edilmesi gerekecektir.

Mevduatın ve Katılım Fonunun Sigortalanması

- Banka ve benzeri kredi kuruluşlarının önemli faaliyetlerinden biri mevduat toplamaktır.
- Toplanan mevduatlar banka vb. kredi kuruluşları nezdinde saklanır ve/veya fon ihtiyacı olanlara doğru aktarılır.

- Birden çok kişinin tasarruflarını bir araya toplayan **bankanın çeşitli riskler taşıdığı** bilinmektedir.
- Kullanılan kredilerin geri dönmemesi vs. gibi nedenlerden dolayı bankanın **mali bünyesinin bozulması** her halükarda mümkündür.
- Tüm bu risklere karşı, bankalara yatırılan **tasarruf mevduatlarının korunması devlet garantisi altındadır.**

- Doğaldır ki; bankaların birer güven müessesesi olduğu bu durumdan kaynaklanmaktadır.
- Bankalar hem **kamu denetimi** hem de **kamu garantisi** altında faaliyet göstermektedirler.
- Bu açıdan banka vb. kredi kuruluşları bünyesindeki müşteri hesaplarında toplanan tasarruf mevduatları **TMSF tarafından sigortalanmaktadır** (BK, md. 63/1).

- Buna ilişkin düzenlemeler **BK'nin 63'üncü maddesinde** ve bu maddeye istinaden TMSF'ce çıkarılan “Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları İle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelikte” düzenlenmiştir (**Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları Yönetmeliği - STMKFY**).

- Düzenlemelere göre **sigortaya tabi hesaplar** şu şekildedir:
 - Tasarruf mevduatı,
 - Gerçek kişilere ait katılım fonları.

- **Sigortalama işlevi** bir tercih değil bankalara yüklenmiş bir **sorumluluktur**.
- Sigortalama işleyişine bağlı olarak da **bankalar**, bünyelerindeki hesaplarda yer alan ve sigortaya tabi kısmı, **prim ödemek** suretiyle sigortalamak **durumundadır** (BK, md. 63/2).

- Sigortaya tabi kısım deyiminden, banka hesaplarında bulunan mevduatların tamamının sigortalanmadığı anlaşılmaktadır.
- O halde;
 - Tasarruf mevduatı hesaplarında bulunan anapara ile bu hesaplara ilişkin faizlerin toplamının,
 - Katılım fonlarından, katılma hesapları birim hesap değerleri toplamının,
 - Katılım fonlarından, özel cari hesapların toplamının,

150 bin TL'ye (25 eylül 2019 tarihindeki yönetmelik ile) kadar olan kısmı (BK, md. 63/1; STMKFY, md. 4/1) TMSF tarafından sigortalanmaktadır.

- Sigortaya tabi tutar TCMB, BDDKur ve Hazine Müsteşarlığı'nın olumlu görüşü üzerine **TMSFKur tarafından belirlenmektedir** (BK, md. 63/1).

- Örneğin bir banka şubesindeki kişisel hesabında 250.000 TL mevduatı bulunan kişinin, 150.000 TL'lik mevduatı sigorta kapsamındadır.
- Bankanın iflas etmesi, faaliyet izninin kaldırılması vb. sebeplerden ötürü hesap sahibine ödeme **TMSF** tarafından yapılır (BK, md. 63/6).
- Hesap sahipleri, kalan 100.000 TL'lik tutar için **İİK'ye göre takip yapmaları** gerekmektedir.

- TMSF'ye ödenecek prim oranı yıllık bazda sigortaya tâbi tasarruf mevduat ve katılım fonunun **% 20'sini aşamaz.**
- Buna bağlı olarak oranlar, risk faktörleri açısından (A Prim Kategorisi) **% 1,5**, (B Prim Kategorisi) **%1,7**, (C Prim Kategorisi) **%1,9** ve (D Prim Kategorisi) **% 2,3** olarak tespit edilmiştir (STMKFY, Ek 2). (25 Eylül 2019 yılında Yayımlanan Yönetmelik değişikliği ile)
- Banka tarafından fona ödenen sigorta primleri **kanunen kabul edilen gider** olarak kabul edilir ve kurumlar vergisi matrahından indirilir (BK, md. 63/6).

- Sigorta kapsamında **ödemeler TL cinsinden** yapılır (STMKFY, md. 6).
- Buna bağılı olarak; döviz cinsinden hesaplar ile kıymetli maden cinsinden hesapların karşılıkları TL olarak ödenir.
- Döviz cinsinden hesapların TL cinsinden karşılıkları, kredi kuruluşunun faaliyet izninin kaldırıldığı tarihteki **TCMB döviz alış kurları esas** alınarak tespit edilir (STMKFY, md. 6).
- Kıymetli maden cinsinden hesapların TL cinsinden karşılıkları ise, kredi kuruluşunun faaliyet izninin kaldırıldığı tarihteki **İstanbul Altın Borsası seans kapanış fiyatına ve TCMB döviz alış kurlarına göre** belirlenir (STMKFY, md. 6).

- Kredi kuruluşlarının TMSF'ye ödemesi gereken sigorta prim tutarları, kredi kuruluşlarının **Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayı** son günü itibariyle düzenledikleri **mali tablolar esas alınarak** tespit edilir (STMKFY, md. 7/1).
- Prim tutarları, kredi kuruluşlarının nezdinde yer alan ve sigorta kapsamında olan kısmın, **risk faktör puanı**na göre ‰ 1,5, ‰1,7, ‰1,9 veya ‰2,3 ile **çarpılması suretiyle** belirlenir (STMKFY, md. 7/1).

- Kredi kuruluşları bünyelerine kattıkları **hesapların toplam tutarları ile sigortaya tabi tutarları** TL ve döviz olmak üzere ayrı ayrı toplamalarını **her ay sonu itibarıyla ve takip eden ayın 25'inci gününe kadar**, sigorta prim cetvellerini **ilgili dönemi takip eden 45'inci günün sonuna kadar TMSF'ye beyan etmek zorundadır** (STMKFY, md. 8/1).

- Yapılacak beyanlarda kıymetli maden ve döviz cinsinden hesapların TL cinsinden değeri dönemin son günündeki **İstanbul Altın Borsası seans kapanış fiyatı** ve **TCMB çapraz kuru esas alınarak** belirlenir (STMKFY, md. 8/2).
- Katılım bankalarının yapacağı bildirimlerde ise, **katılma hesapları birim hesap değerleri üzerinden dikkate alınır** (STMKFY, md. 8/3).

- Sigorta primleri, kredi kuruluşuna ait mali tabloların düzenlendiği ilgili dönemi izleyen **ikinci ayın son iş gününe kadar, herhangi bir bildirim gerekmeksizin**, TL, \$ ve € cinsinden hesaplarda kendi para cinsinden; kıymetli maden ve diğer döviz cinslerinden hesaplarda **\$ cinsinden TMSF'ye ödenir** (STMKFY, md. 9/1).

- Aksi takdirde, geç yahut eksik beyan edilen tutarlar **AATUHK hükümlerine göre gecikme zammı** ile birlikte TMSF’ce tahsil edilir (STMKFY, md. 9/2).

- Kredi kuruluşunca fazla ödenen prim tutarları yazılı talep üzerine faizsiz olarak geri ödenirken (STMKFY, md. 9/4), “*Sigorta prim cetvelinin gönderilmemesi ve sigorta priminin süresi içerisinde yatırılmaması halinde, ilgili kredi kuruluşunun bir önceki dönem prim matrahının 1,5 katı üzerinden en yüksek prim oranı uygulanmak suretiyle hesaplanan sigorta prim tutarı, son ödeme gününden itibaren AATUHK’ye göre hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte TMSF’ce tahsil edilir*” (STMKFY, md. 9/4).

- Konuya ilişkin hususlar örnekler verilmek suretiyle TMSF'nin kendi sayfasında da açıklığa kavuşturulmuştur.
- TMSF'nin açıklamalarında verdiği örnekler ve izahatlar aynen şu şekildedir:

- **Örnek_1:** Bir gerçek kişinin birden fazla mevduat bankasında hesabı bulunması halinde sigorta tutarı nasıl hesaplanır?
- Bir gerçek kişinin birden fazla mevduat bankasındaki hesapları her bir banka için ayrı ayrı hesaplanır. Yani hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamı **150 bin TL'ye** kadar olan kısmı her bir mevduat bankası için ayrı ayrı sigorta kapsamındadır.

	A Mevduat Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	B Mevduat Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	Sigortalanan Toplam Mevduat
Mete	30.000 TL	30.000 TL	160.000 TL	150.000 TL	180.000 TL
Hilal	55.000 TL	55.000 TL	80.000 TL	80.000 TL	135.000 TL
Hakan	170.000 TL	150.000 TL	200.000 TL	150.000 TL	300.000 TL

- Bir gerçek kişinin birden fazla mevduat bankasındaki hesapları her bir banka için ayrı ayrı hesaplanır. Yani hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamı **150 bin TL'ye kadar olan kısmı** her bir mevduat bankası için ayrı ayrı sigorta kapsamındadır.

- **Örnek_2:** Bir gerçek kişinin birden fazla katılım bankasında hesabı bulunması halinde sigorta tutarı nasıl hesaplanır?
- Bir gerçek kişinin birden fazla katılım bankasındaki hesapları her bir banka için ayrı ayrı hesaplanır. Yani Katılma hesapları birim hesap değerleri ve özel cari hesapları toplamı 150 bin TL'ye kadar olan kısmı her bir katılım bankası için ayrı ayrı sigorta kapsamındadır.

	A Katılım Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	B Katılım Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	Sigortalanan Toplam Katılım Fonu
Razan	40.000 TL	40.000 TL	160.000 TL	150.000 TL	190.000 TL
Sanem	70.000 TL	70.000 TL	85.000 TL	85.000 TL	155.000 TL
Yasemin	170.000 TL	150.000 TL	200.000 TL	150.000 TL	300.000 TL

- **Örnek_3:** Bir gerçek kişinin bir mevduat bankasında birden fazla hesabı bulunması halinde sigorta tutarı nasıl hesaplanır?
- Bir gerçek kişinin bir mevduat bankasında aynı veya farklı şubelerinde birden fazla mevduat hesabı bulunması halinde o gerçek kişiye ait tüm mevduat hesapları toplamının 100 bin TL'ye kadar olan kısmı sigorta kapsamındadır.

	A Mevduat Bankası Adana Şubesi	A Mevduat Bankası Rize Şubesi	A Mevduat Bankası Kars Şubesi	A Mevduat Bankası Toplam Mevduat Tutarı	A Mevduat Bankası Sigortalı Mevduat Tutarı
Gamze	25.000 TL	15.000 TL	17.500 TL	57.500 TL	57.500 TL
Bülent	30.000 TL	110.000 TL	22.000 TL	162.000 TL	150.000 TL

- **Örnek_4:** Bir gerçek kişinin bir katılım bankasında birden fazla hesabı bulunması halinde sigorta tutarı nasıl hesaplanır?
- Bir gerçek kişinin bir katılım bankasında aynı veya farklı şubelerinde birden fazla katılım ya da özel cari hesabı bulunması halinde o gerçek kişiye ait tüm katılma ve özel cari hesapları toplamının 150 bin TL'ye kadar olan kısmı sigorta kapsamındadır.

	A Katılım Bankası Adana Şubesi(Katılım Hesabı Birim Hesap Değeri)	A Katılım Bankası Taksim Şubesi (Özel Cari Hesabı)	A Katılım Bankası Malatya Şubesi (Katılım Hesabı Birim Hesap Değeri)	A Katılım Bankasındaki Katılım Hesabı Birim Hesap Değeri ve Özel Cari Hesapları Tutarı	A Katılım Bankasındaki Sigortalı Katılım Hesabı Birim Hesap Değeri ve Özel Cari Hesapları Tutarı
Özlem	35.000 TL	10.000 TL	25.000 TL	70.000 TL	70.000 TL
Oya	40.000 TL	30.000 TL	95.000 TL	165.000 TL	150.000 TL

- **Örnek_5:** Bir gerçek kişinin hem mevduat bankasında hem de katılım bankasında hesabı bulunması halinde sigorta tutarı nasıl hesaplanır?
- Bir gerçek kişinin hem mevduat ve hem de katılım bankasında bulunan hesaplarına ilişkin sigorta tutarı her bir kredi kuruluşu için ayrı ayrı hesaplanır; yani mevduat hesaplarının anaparaları ve bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamı ile katılma hesapları birim hesap değerleri ve özel cari hesapları toplamı 100 bin TL'ye kadar olan kısmı ayrı ayrı sigorta kapsamındadır.

	A Mevduat Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	B Katılım Bankası	Sigortaya Tabi Kısım	Toplam Sigortalı Tutar
Ayla	25.000 TL	25.000 TL	30.000 TL	30.000 TL	55.000 TL
Atilla	275.000 TL	150.000 TL	210.000 TL	150.000 TL	300.000 TL

- **Örnek_6:** Ortak hesap sahipleri sigorta sisteminden nasıl faydalanır?
- Ortak hesap sahiplerinin sigorta kapsamı hesaba ortak olanların her biri için ayrı ayrı hesaplanır. Ortak hesapta hesap sahiplerinin payları belirtilmemiş ise her hesap sahibinin eşit oranda paya sahip olduğu kabul edilir.

	A Mevduat Bankası (Ortak Hesap)	Sigortaya Tabi Kısım	B Katılım Bankası (Ortak Hesap)	Sigortaya Tabi Kısım
Yusuf		150.000 TL		45.000 TL
	320.000 TL		90.000 TL	
Resul		150.000 TL		45.000 TL

- *Ortak hesap sahiplerinin aynı bankada ayrı ayrı başka hesapları da var ise ortak hesaptaki tutar ile diğer hesaplardaki tutarların toplamının 150 bin TL'ye kadar olan kısmı sigorta kapsamında olacaktır.*

	A Mevduat Bankası (Ortak Hesap)	A Mevduat Bankası (İkinci Mevduat Hesabı)	*Hesaplar Toplamı	Sigortaya Tabi Kısım
Anıl	120.000 TL	100.000 TL	160.000 TL	150.000 TL
Elif		70.000 TL	130.000 TL	130.000 TL

** Bu örnekte ortak hesaptaki hesap sahiplerinin eşit oranda paya sahip olduğu kabul edilmiştir. Buna göre; Anıl ve Elif'in 120.000-TL içindeki payları her biri için 60.000-TL tutarındadır...”*

Sigorta Kapsamı Dışında Kalan Mevduat ve Katılım Fonu

- Bankacılık Kanunu md. 63'te tasarruf mevduatlarının ve gerçek kişilere ait katılım fonlarının sigorta kapsamında olduğu düzenlenmişken, devam eden 64'üncü maddesinde hangi tasarruf mevduatı ve katılım fonu hesaplarının sigorta kapsamı dışında kaldığı düzenlenmiştir.

- Buna göre;
- “...
 - a) *İlgili kredi kuruluşunun hâkim ortakları ile bunların ana, baba, eş ve velâyet altındaki çocuklarına ait mevduat ve katılım fonu ile diğer hesaplar.*
 - b) *İlgili kredi kuruluşunun yönetim veya müdürler kurulu başkan ve üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile bunların ana, baba, eş ve velâyet altındaki çocuklarına ait mevduat ve katılım fonu ile diğer hesaplar...*”

“
...

- *c) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282'nci maddesindeki suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kapsamına giren mevduat ve katılım fonu ile diğer hesaplar.*
- *d) Kurul tarafından belirlenen diğer mevduat, katılım fonu ve hesaplar...”*

mevduat sigortası kapsamının dışındadır.